

Растуша средином XIX вијека: Османски попис становништва

Припремио Слободан Милетић

У Државном архиву Републике Турске недавно су откривени систематично организовани и досад непознати османски пописи становништва Босанског вилајета из средине XIX вијека. Ови вриједни историјски подаци нам омогућавају детаљније проучавање периода с краја османске владавине. Такође, они могу бити посматрани као претеча савремене матичне евиденције, имајући у виду да су матични листови почели да се издају тек послије аустроугарске окупације 1878. године.

Први савремени попис домаћинстава и становника у Османској империји почео је 1829. године у Истамбулу. Међутим, због руско-османског рата и немира у Грчкој, попис није обухватио цијелу империју до 1831. године. У Босни, која је у то вријеме била погођена интензивним бунама против Османлија, посебно након устанка Хусеин-бега Градашчевића 1831. године, попис у Босанском вилајету није извршен.¹ Попис становништва у овом вилајету започео је тек са доласком Омер-паше Латаса на почетку 1850. године, који је одлучно сузбио устанак. За спровођење и ажурирање пописа углавном су били задужени вјерски службеници свих конфесија.

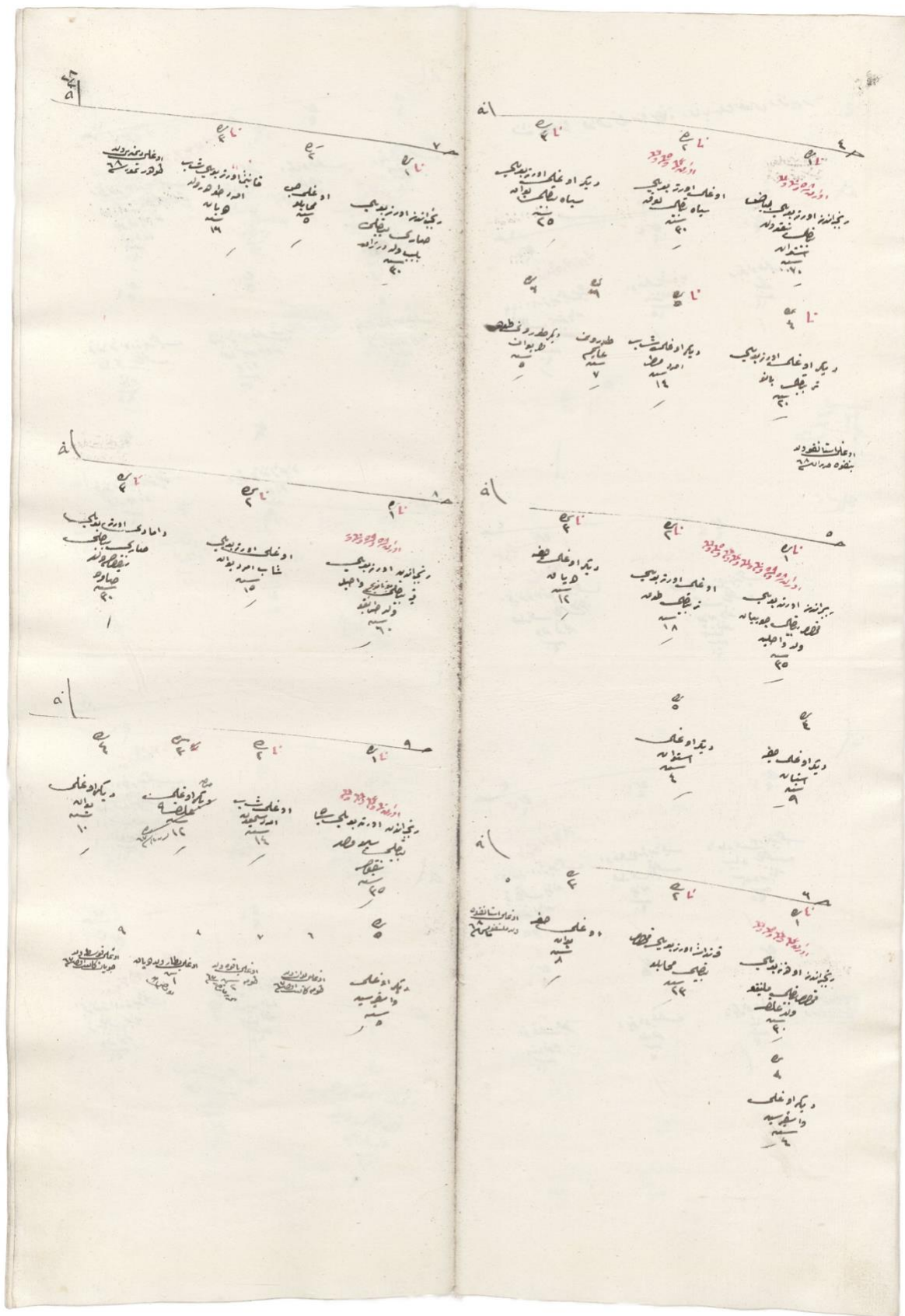
Попис је вршен тако што су прво пописивана сједишта кадилука, а затим и остала мјеста. Насеља су пописивана по махалама, односно кућама, при чему је свака кућа била заведена под јединственим редним бројем. Под бројем један је увијек био записан кућни домаћин, а затим су слиједили остали мушки чланови домаћинства: његови синови, браћа, братићи и остала мушка чељад која је живјела у кући. Уз име сваког мушког лица, осим малољетне дјеце, даван је и кратки лични опис. У случају да је у махали или селу била џамија или црква, писар је обично најприје биљежио кућу имама или попа, затим кућу старјешине, а потом редом остала домаћинства. За разлику од османских дефтера из ранијег периода, који су углавном садржали само име лица и име оца, у овим дефтерима се често наводило и породично презиме.

Приликом пописа у насељеном мјесту Растуша² евидентирано је 29 кућа са укупно 120 мушких становника. Од тог броја, половина су били одрасли, а пописано је и 13 умрлих. Анализом података може се претпоставити да је попис обухватио шири временски период, од 1851. до почетка 1855. године. Просјечна старост живих је била око 22, а умрлих око 36 година. Ако у ове податке уврстимо и приближан број женске популације, долазимо до закључка да је средином 19. вијека Растуша имала око 200 становника.

На први поглед је видљив изостанак презимена за већи број домаћинстава. Такође, ваља напоменути да је током пописа или у процесу превода могло доћи до понеке грешке. Превод са османско-турског језика је обавио Кемал Нуркић, финансирање превода осигурао је Данијел Петровић, а припрему публикације урадио је Слободан Милетић.

¹ Ак, Емине. *Tanzimat'ın Bosna Hersek'te Uygulanması ve Neticeleri*. Докторска дисертација, Мармара универзитет у Истанбулу. 2010.

² БОА, НФС.д. 05910 Истанбул, стр. 30.

Примјерак пописног листа

Кућа 1.

1. Ракић Малин, син Раке; пољопривредник, средњег раста и жутих бркова;³ рођен 1815. године;
2. Његов син, Стеван, син Малина; рођен 1839. године;
3. Његов син, Лука, син Малина; рођен 1842. године;
4. Његов син, Тодор, син Малина; рођен 1849. године;
5. Његов брат, Јован, син Раке; средњег раста и свијетлих бркова; рођен 1830. године;
6. Његовог брата син, Пато, син Јована; рођен 1848. године;
7. Његовог брата син, Коста, син Јована; рођен 1849. године;
8. Његовог брата син, Васо, син Спасоје; рођен 1838. године;
9. Његов стриц, Мијат, син Тодора; средњег раста и бијелих бркова; рођен 1780. године;⁴
10. Његовог стрица син, Стојко, син Мијата; средњег раста и свијетлих бркова, рођен 1830. године;
11. Лука, син Маријана; рођен 1839. године;
12. Петар, син Јована; рођен 1848. године;

Кућа 2.

13. Ристо, син Митра; пољопривредник, средњег раста и жутих бркова, рођен 1815. године;⁵
14. Његов син, Трифун, син Ристе; рођен 1847. године;
15. Његов син, Мићо, син Ристе; рођен 1854. године;

Кућа 3.

1. Стојан, син Јефте; пољопривредник средњег раста и смеђих бркова; рођен 1805. године; умро 1851. године;
2. Његов пасторак, Трифун, син Марка; рођен 1832. године;
3. Његов пасторак, Митар, син Марка; рођен 1834. године;
4. Игњо, син Марка; средњег раста и бијеле браде; рођен 1760. године; умро 1851. године;

Кућа 4.

1. Думин Филип, син Јована; пољопривредник средњег раста и сиједих бркова; роен 1810. године;
2. Његов син, Јован, син Филипа; малодобан, рођен 1836. године;
3. Његов син, Ристо, син Филипа; малодобан, рођен 1838. године;

Кућа 5.

³ У напомени уписано да је први старјешина села.

⁴ У напомени уписано да је 1853. године, одселио у Бања Луку.

⁵ У напомени уписано да је други старјешина села.

1. Васо, син Пиле?; пољопривредник средњег раста и ријетких бркова; рођен 1825. године;
2. Његов син, Лазар, син Васе; рођен 1849. године;
3. Његов брат, Јован, син Пиле?; средњег раста и жутих бркова; рођен 1828. године,
4. Његов син, Тешан, син Васе; рођен 1855. године;

Кућа 6.

1. Петровић Симеун, син Стојана; пољопривредник средњег раста и свијетлих бркова; рођен 1825. године;
2. Његов брат, Стеван, син Стојана; малодобан, рођен 1837. године;
3. Његов брат, Кршија, син Стојана; рођен 1842. године;

Кућа 7.

1. Јанко, син Данила; пољопривредник, високог раста и жутих бркова, рођен 1810. године;
2. Његов син, Јован, син Јанка; рођен 1846. године;
3. Његов син, Симо, син Јанка; рођен 1849. године;
4. Његов хизметѠар, Митар, син Цвијетина?; средњег раста и црних бркова; рођен 1825. године;

Кућа 8.

1. Мићо, син Ђурађа; пољопривредник средњег раста и смеђих бркова; рођен 1815. године;
2. Његов син, Јован, син Миће; рођен 1837. године;
3. Његов син, Новак, син Миће, рођен 1838. године;
4. Његов син, Јаков, сн Миће; рођен 1848. године;

Кућа 9.

1. Кршија, син Ђурађа; пољопривредник средњег раста и црних бркова; рођен 1810. године; умро 1851. године;
2. Његов син, Петар, син Кршије; рођен 1849. године;
3. Његов шурјак, Стеван, син Петра; средњег раста и жутих бркова; рођен 1825. године;

Кућа 10.

1. Илија, син Мике; пољопривредник средњег раста и жутих бркова; рођен 1825. године;⁶
2. Његов син, Ђуро, син Илије; рођен 1847. године;

Кућа 11.

⁶ У напмени уписано да је 1851. године одселио у Бања Луку.

1. Ристо, син Јована; пољопривредник високог раста и жутих бркова; рођен 1810. године;
2. Његов син, Јово, син Ристе; рођен 1838. године;
3. Његов син, Саво, син Ристе; рођен 1842. године;
4. Његов син, Игњо, син Ристе; рођен 1849. године;

Кућа 12.

1. Стојан, син Миће; пољопривредник високог раста и сиједих бркова; рођен 1805. године; умро 1853. године;
2. Његов син, Михајло, син Стојана; високог раста и свијетлих бркова; рођен 1825. године;
3. Његов син, Дујак, син Стојана; високог раста и свијетлих бркова; рођен 1830. године;
4. Његов син, Вид, син Стојана; малодобан, рођен 1835. године;
5. Његов син, Ристо, син Стојана; рођен 1843. године;
6. Његов унук, Јован, син Михајла; рођен 1848. године;

Кућа 13.

1. Ковач Стојан, син Мике; пољопривредник средњег раста и жутих бркова; рођен 1810. године;
2. Његов син, Димитрије, син Стојана; младић, рођен 1832. године;
3. Његов зет, Ристо, син Видака; средњег раста и жутих бркова; рођен 1820. године;
4. Зетов син, Тешо, син Ристе; рођен 1848. године;
5. Зетов син, Јован, син Ристе; рођен 1849. године;
6. Његов унук, Димитрије, син Димитрије; рођен 1848. године; умро 1854. године;

Кућа 14.

1. Радић Недо, син Јована; пољопривредник средњег раста и жутих бркова; рођен 1810. године;
2. Његов син, Станоја, син Неде; малодобан, рођен 1836. године;
3. Његов син, Илија, син Неде; рођен 1845. године; умро 1854. године;

Кућа 15.

1. Алекса, син Мише; пољопривредник средњег раста и жутих бркова; рођен 1810. године;
2. Његов син, Цвијан, син Алексе; рођен 1838. године;
3. Његовог брата син, Лазар, син Николе; средњег раста и свијетлих бркова; рођен 1830. године;

Кућа 16.

1. Никола, син Миленка; пољопривредник средњег раста и бијелих бркова; рођен 1800. године; умро 1851. године;
2. Његов син, Лазар, син Николе; малодобан, рођен 1836. године;
3. Његов син, Јован, син Николе; рођен 1838. године;
4. Његов син, Паво, син Николе; рођен 1846. године;
5. Његов син, Михајло, син Николе; рођен 1849. године;

Кућа 17.

1. Шиљевић Гавро, син Лазара; пољопривредник средњег раста и црних бркова; рођен 1810. године;
2. Његов син, Глишо, син Гавре; рођен 1832. године;
3. Његов рођак Зарија, син Лазе; средњег раста и црних бркова; рођен 1820. године; умро 1854. године;
4. Рођаков син, Станоја, син Зарије; рођен 1846. године;

Кућа 18.

1. Милотић Којо, син Тодора; пољопривредник средњег раста и жутих бркова; рођен 1815. године;
2. Његов син, Гавро, син Које; средњег раста и свијетлих бркова; рођен 1832. године;
3. Његов син, Милић, син Које; рођен 1836. године;
4. Његов син, Стеван, син Које; рођен 1840. године;
5. Његов брат, Симо, син Тодора; високог раста и жутих бркова; рођен 1820. године; умро 1853. године;
6. Његовог брата син, Лука, син Симе; рођен 1837. године;
7. Његовог брата син, Ристо, син Симе; рођен 1840. године;
8. Његовог брата син, Јован, син Симе; рођен 1843. године;
9. Његовог брата син, Тешо, син Симе; рођен 1848. године;
10. Његовог брата син, Тодор, син Миле; рођен 1837. године;
11. Његовог брата син, Митар, син Миле; рођен 1839. године;
12. Његовог брата син, Ђуро, син Миле; рође 1847. године;

Кућа 19.

1. Паво, син Петра; пољопривредник средњег раста и сиједих бркова; рођен 1800. године;
2. Његов син, Јован, син Паве; средњег раста и свијетлих бркова; рођен 1826. године;
3. Његов син, Тома, син Паве; средњег раста и свијетлих бркова; рођен 1831. године; умро 1851. године;
4. Њего унук, Тодор, син Јована; рођен 1839. године;
5. Његов унук, Лазар, син Јована, рођен 1846. године;
6. Његов унук, Јован, син Јована; рођен 1847. године; умро 1853. године;

Кућа 20.

1. Јован, син Цвијетина; рођен 1840. године;

Кућа 21.

1. Јован, син Марка; пољопривредник средњег раста и сиједих бркова; рођен 1810. године;
2. Његов син, Станоја, син Јована; средњег раста и жутих бркова; рођен 1825. године;
3. Његов син, Којо, син Јована; средњег раста и свијетлих бркова; рођен 1828. године;
4. Његов син, Гавро, син Јована, младић, рођен 1832. године;
5. Његов унук, Стојко, син Станоје; рођен 1848. године;

Кућа 22.

1. Цвијан, син Петра; пољопривредник средњег раста и сиједих бркова; рођен 1800. године;
2. Његов син, Станоја, син Цвијана; рођен 1842. године;

Кућа 23.

1. Шиљевић? Цвијан, син Које; пољопривредник средњег раста и црних бркова; рођен 1810. године;
2. Његов син, Гавро, син Цвијана; средњег раста и свијетлих бркова; рођен 1827. године;
3. Његов син, Илија, син Цијана; средњег раста, рођен 1832. године,
4. Његов син, Јован, син Цвијана; малодобан, рођен 1834. године;
5. Његов син, Трифун, син Цвијана; малодобан, рођен 1837. године;
6. Његов син, Митар, син Цвијана; рођен 1842. године;

Кућа 24.

1. Симо, син Мише; пољопривредник средњег раста и црних бркова, рођен 1810. године; умро 1853. године;
2. Његов брат, Паво, син Мише; средњег раста и жутих бркова; рођен 1820. године;
3. Његовог брата син, Стојко, син Паве; рође 1840. године;
4. Његовог брата син, Коста, син Паве; рођен 1849. године;

Кућа 25.

1. Горан, син Танасије?; пољопривредник средњег раста и жутих бркова; рођен 1810. године;
2. Његов син, Станоја, син Горана; средњег раста и жутих бркова; рођен 1825. године;
3. Његов син, Цвијан, син Горана; рођен 1845. године;

Кућа 26.

1. Миле, син Дујака; пољопривредник средњег раста и смеђих бркова; рођен 1815. године;
2. Његов син, Радо, син Миле; рођен 1846. године;

Кућа 27.

1. Јован, син Илије; пољопривредник средњег раста и смеђих бркова; рођен 1820. године;
2. Његов син, Илија, син Јована; рођен 1841. године;
3. Његов син, Симо, син Јована; рођен 1845. године; умро 1853. године;

Кућа 28.

1. Шљивић Илија, син Лазе; пољопривредник, високог раста и црних бркова; рођен 1820. године;
2. Његов синм Ђорђа, син Илије; рођен 1849. године;

Кућа 29.

1. Шљивић Јован, син Јефте; пољопривредник средњег раста и жутих бркова; рођен 1825. године;

Индекс презимена

Ракић
Думин
Петровић
Ковач
Радић
Шљивић
Милотић
Шиљевић?